

Šimon Peres

OVDE NEMA MESTA ZA MALE SNOVE

POSEBNA IZDANJA

Urednik
Petar Arbutina

Glavni i odgovorni urednik
Dr Jelena Trivan

Šimon Peres

OVDE NEMA
MESTA ZA MALE
SNOVE

Odvažnost, mašta i stvaranje modernog Izraela

Preveo s engleskog
Milan Đurić

Porodica Peres želi da zahvali Dilanu Levu i njegovom timu u firmi West Wing Writers na njihovoj pomoći.

Naslov originala
Shimon Peres, *No Room for Small Dreams*
Copyright © 2017 Shimon Peres
All rights reserved

Copyright © Za srpski prevod JP *Službeni glasnik*, 2020

Narednoj generaciji predvodnika,
u Izraelu i širom sveta

SADRŽAJ

Vremenski sled | 9

Uvod | 11

PRVO POGLAVLJE

Poziv u službu | 13

DRUGO POGLAVLJE

Nezavisnost, savezništvo i bitka za bezbednost | 43

TREĆE POGLAVLJE

Legenda o Dimoni i njeno zaveštanje | 83

ČETVRTO POGLAVLJE

Operacija Entebe i vrlina odvažnosti | 105

PETO POGLAVLJE

Gradenje startup nacije | 139

ŠESTO POGLAVLJE

Težnja ka miru | 165

Epilog | 207

Pogovor | 213

ŠIMON PERES:
BEZMALO SEDAM DECENIJA
U JAVNOJ SLUŽBI

1923. Rođen u Višnjevu, Poljska, 2. avgusta
1934. Uselio se u zemlju Izrael
1938. Prikjučio se Omladinskom selu Ben-Šemen
1945. Izabran za generalnog sekretara HaNoar
 HaOved
1947. David Ben-Gurion ga regrutovao u Hagana
1948–1949. Načelnik Mornarice
1949–1952. Direktor misije Ministarstva odbrane u
 Sjedinjenim Državama
1953–1959. Generalni direktor Ministarstva odbrane
1959–2007. Član Kneseta
1959–1965. Zamenik ministra odbrane
1969. Ministar prijema useljenika
1970–1974. Ministar saobraćaja i poštanske službe
1974. Ministar informacija
1974–1977. Ministar odbrane
1977–1992. Vođa izraelske Laburističke partije
1984–1986. Premijer države Izrael
1986–1988. Zamenik premijera i ministar spoljnih
 poslova
1988–1990. Zamenik premijera i ministar finansija
1992–1995. Ministar inostranih poslova
1995–1996. Premijer države Izrael
1999–2001. Ministar regionalne saradnje

- 2001–2002. Zamenik premijera i ministar inostranih
poslova
2005. Pomoćnik premijera
2006. Ministar razvoja Negeva i Galileje
- 2007–2014. Deveti predsednik države Izrael

„Vaš otac je kao vetar“, govorila je naša majka. „Nikada nećete moći da ga zaustavite ili sprečite.“ I bila je u pravu.

U privatnom životu, Šimon Peres je bio naš otac. U javnosti, on je bio jedan od očeva koji su osnovali državu Izrael. Svoj život je posvetio remek-delu koje nema kraja: građenju bolje budućnosti. Alat njegovog zanata uključivao je veru, istrajnost, prilagodljivost i sposobnost da nauči – da se menja i raste. Ali njegova najjača alatka, uvek, bila je nada. Nada da će ugraditi temelje duboko u tvrdu zemlju, da će stajati nepokolebljivo i neustrašivo na klimavim skelama, da će posezati naviše, do visina do kojih nas samo snovi mogu dovesti, da će otkriti nekada skrivenu prečagu na do tada neotkrivenim merdevinama – i da će onda predvideti sledeću.

Njegov život je bio neverovatan i izuzetan, kao i njegov voljeni dom. Verovao je da su ostvarivanje mira i postizanje da Izrael postane bolje mesto delovi stvaranja harmoničnijeg, prosperitetnijeg i plemenitijeg sveta, te da od toga ne postoji veće stremljenje kojem bi neko mogao da teži.

Naš otac je govorio: „Izbrojte snove koje imate i uporedite to sa brojem svojih dostignuća. Ako imate više snova nego dostignuća, onda ste još mladi.“ Ovu knjigu je napisao poslednje godine života, kao svoj poklon narednoj generaciji, onima koji su mladi po godinama i mladi u srcu. Poželeo je da nam prosledi svoju olupanu i isluženu kutiju s alatom, da bismo mogli da učimo iz

njegove jučerašnjice i nastavimo da radimo na građenju bolje sutrašnjice. U skladu s njegovim željama, zahvalni smo što ovo možemo da podelimo s vama.

Cvija, Joni i Hemi

PRVO POGLAVLJE POZIV U SLUŽBU

Imao sam jedanaest godina kada sam prvi put ugledao to mesto, zavučeno i okruženo drvećem. Jednostavna kuća je pripadala mojim tetki i teći, koji su je sami sazidali nakon što su se naselili u zemlju Izrael. Bila je 1934, vreme kada je to područje bilo dom svega nekoliko stotina Jevreja; putevi su bili neasfaltirani, zemlja u velikoj meri nenaseljena.

Kada smo prišli bliže, shvatio sam da drveće nije od one vrste koju sam viđao ranije; to je bio voćnjak s pomorandžama, ručno posađen. Moj mlađi brat Đidi i ja poleteli smo istog časa, trčali smo duž savršeno raspoređenih redova, a na svakom drvetu je bilo više od stotinu debeljuškastih, drečavih plodova. Zaostali beli cvetovi ispunjavali su vazduh očaravajućim mirisom.

U mislima sam se iznenada ponovo našao u svom jevrejskom seocetu – ponovo u „štetlu“, kako su ih zvali – vrativši se u trenutak kada sam prvi put ugledao narandžu, ponovo u mestu toliko udaljenom od ovoga.

Naš štetl je bio poznat kao Višnjevo. Nalazio se blizu granice između Poljske i Rusije, pojas zemlje okružen šumom koja je naizgled većito boravila u zimi. Često bi i po nekoliko nedelja surovo ledeni vetrovi šibali kroz uska stabla breza, okrutno tukli po mušterijama na pijaci. Čak i tokom leta imali smo osećaj da sunce retko viđamo. Pa ipak, uprkos hladnoći i izolovanosti, bilo je nekakve topline i magije u štetlu, kulture ljubaznosti i zajedništva. Našli smo, jedni u drugima, mesto gde pripadamo.

Živeli smo prostim životom: postojale su svega tri ulice, svaka oivičena golim drvenim kućama. Nije bilo tekuće vode niti struje. Ali je postojala železnička stanica, svega pet kilometara udaljena, i od njenih putnika i robe koja je njom stizala vidali smo malčice – i osećali ukus – sveta iza onih šuma.

I dalje pamtim taj moćan trenutak, onu prvu pomorandžu. Moji roditelji su me povelili u kuću svojih prijatelja, gde se već okupila povećana grupa ljudi. Stigao je neki mladić koji se nedavno vratio iz zemlje Izrael i zabavljao je masu veličanstvenim pričama o udaljenoj zemlji. Pričao je o neprestanom sjaju sunca i egzotičnoj kulturi, o delićima pustinje sa voćkama, o grubim, suncem opaljenim Jevrejima koji svojim rukama rade, a njima se i bore. Kada je završio, okrenuo se kutiji iza sebe i podigao je da je svi okupljeni vide. U prostoriji se začuo uzdah. Njegov nastup je bio ceremonijalan, nekakva formalnost je ukazivala na to da je to učinio već mnogo puta. Jedna po jedna, svaka osoba u sobi je birala paketić iz kutije, pažljivo razmatavala pergament-papir da bi se ukazala zrela jafa pomorandža, ubrana direktno s drveta. Kada je red došao na mene, radio sam sporo i smišljeno, nervozan zbog pomisli da bih mogao nešto da učinim pogrešno. Prineo sam narandžu do nosa, prvi put omirisao južno voće. Bilo je zaista izuzetno – po boji, mirisu, ukusu – nešto onoliko nestvarno koliko bi samo neki dečak mogao da zamisli. Bilo je to mnogo više od jedne voćke; to je bio simbol mojih nada i stremljenja.

Moja porodica je živela u tom području već nekoliko generacija. I zaista, to područje je bilo, stotinama godina, mesto koje su Jevreji mogli zvati svojim domom. Ali uprkos njegovoj jednostavnoj lepoti, moji roditelji nisu Višnjevo smatrali svojim stalnim domom. Više su na njega gledali kao na privremenu stanicu, jedan od mnogih zastanaka tokom hiljada godina putovanja nazad ka našoj domovini. Zemlja izraelska nije bila samo

san mojih roditelja; ona je bila nadahnjujuća namera mnogih koje sam poznao. Sticao se utisak da se na svakom okupljanju razgovor okretao priči o odlasku u Cion, da voljeni štetl ostavimo iza sebe, da se pridružimo pionirima koji iznova osvajaju našu zemlju. Često smo govorili o Teodoru Herclu, osnivaču cionističkog pokreta, koji je zastupao stav da budućnost izraelskog naroda zavisi od postojanja jevrejske države, takve koju neće spajati samo religija, već i jezik i nacionalnost. „Samo neka nam daju suverenitet nad komadom Zemljine površine tek dovoljnim za potrebe našeg naroda. Onda ćemo mi učiniti ostalo.“

Herclov san je postao i moj. Za svoju porodicu sam mislio da živi zadovoljno, ali ipak u izgnanstvu. Govorili smo hebrejski, mislili na hebrejskom i žudno smo čitali vesti koje su stizale iz Mandatske Palestine, teritorije pod britanskom kontrolom (ili „mandatom“), koja je obuhvatala i našu drevnu domovinu. Postojala je kolektivna žudnja – čežnja za povratkom – koja nas je snažno pritiskala. Bilo je trenutaka kada sam imao osećaj kao da sam u čistilištu između daleke prošlosti i neposredne budućnosti. Što smo bliže toj budućnosti stizali, sve teže je bilo podneti odlaganje.

Uprkos želji da otputujem dalje, moje uspomene na detinjstvo su beskrajne i ispunjene ljubavlju. Moja majka, Sara, bila je briljantna i prepuna ljubavi, bibliotekar po obrazovanju i poklonik ruske literature. Malo je bilo toga u životu što bi joj pružilo više radosti od čitanja, radosti koju je delila sa mnom. Kada sam odrastao postao sam knjiški čovek, ali sam počeo kao knjiški dečak, čitajući pored svoje majke. Bilo je nekakvog privrženog izazova u tome – u pokušaju da održim korak s njom – makar i zbog rasprave koja će uslediti. Moj otac, Jicak (poznat kao Gecel), bio je topao i velikodušan, trgovac drvetom, kao i njegov otac pre njega. Bio je čovek pun energije i ljubaznosti, ispunjen pažnjom i marljiv. Većito me je bodrio i ponosio se zbog mojih

dostignuća. Njegova ljubav mi je davala samopouzdanje, a samopouzdanje mi je davalo sposobnost da letim. Osećao sam se potpuno blagosloveno.

Roditelji se me odgojili bez mnogo granica i ograničenja, nikada mi nisu govorili šta da radim, uvek su verovali da će me moja znatiželja odvesti pravim putem. U najranijim godinama, kada bih rešio da izvedem nastup i održim govor pred roditeljima i njihovim prijateljima, uvek sam dobijao samo podršku. Ponekad bih uključio i imitacije (bilo je nekoliko ljudi u gradiću čije sam glasove i manire „skinuo“ bez greške). U drugim prilikama bih prezentovao potpuno formirana obraćanja o prirodnom cionizmu ili o relativnim prednostima mojih omiljenih pisaca. Za odrasle, to je značilo da sam prerano sazreo dečak koga čeka svetla budućnost. Kod mene je to stvaralo osećaj početka nečeg većeg. Ali među drugim učenicima to me je učinilo nekakvim otpadnikom, nekim ko je očito toliko različit od ostalih. Ono što sam bio, zapravo, jeste ono što sam i ostao: sa devedeset tri godine i dalje sam znatiželjan dečak, očaran teškim pitanjima, željan maštanja, neko ko se ne koleba zbog sumnjičavosti drugih.

Roditelji su mi pomogli da izrastem u muškarca kakav sam postao, ali je moj deda, rabin Cvi Melcer, koga veoma poštujem, bio taj s kojim sam skovao jednu od najvažnijih spona u svom životu. On je bio zdepast čovek koji je nekako uvek izgledao visok. Nakon što je pohađao najbolju ješivu u Evropi, bio je među osnivačima hebrejske cionističke škole „Tarbut“ i istaknuti predvodnik jevrejske zajednice. U onom malenom selu postojale su tri sinagoge i dve biblioteke: jedna na hebrejskom i jedna na jidišu. Ako je cionizam bio centar našeg građanskog života, judaizam je bio središte našeg moralnog života. On je bio autoritarna figura koja je davala smer mojoj porodici i, s obzirom na njegovu poziciju i izuzetan um, predvodnik zajednice kome se ceo štetil obraćao za mudar savet.